

بخش نسخه‌های خطی

در اصل کتابخانه سلطنتی مجموعه‌ای خارق‌العاده از نسخه‌های خطی بود. حضور این منابع نشان می‌داد که حکام فرانسوی خواستار ایجاد کتابخانه‌ای هستند که بر روی تمامی دانش و کشفیاتی که در سرزمین‌های تحت حکومت آنها روی می‌دهد، باز باشد. آنها در بسیاری از حوزه‌های موضوعی، منابع ارزشمند و آموزشی را بدون در نظر گرفتن زبان نوشتاری منابع، قدیمی یا جدید بودن و فرانسوی یا خارجی بودن آنها جمع‌آوری می‌کردند. منابع اصلی و اولیه مجموعه فعلی به دوره رنسانس بر می‌گردد و مشتمل بر دوره‌های عالی از نسخه‌های خطی تذهیب شده و متون علوم انسانی است که برخی از آنها در شرق خلق شده بودند. ارمیه به جای مانده از شارل دوزیه^۲ در سال ۱۷۱۷ م. عاملی تعیین کننده در توسعه مجموعه‌های تبارشناختی و وابسته به اشراف بود.

بعد از یک دوره طولانی تلاش برای غنی‌سازی تاریخی و فلسفی مجموعه، در سال ۱۸۸۱ بخش نسخه‌های خطی سیاست‌های خود را برای آگاهی از یادبودهای ارزشمند ویکتور هوگو بر اساس دست‌نوشته‌های این نویسنده بر روی میراث ادبی متمرکز کرد. بخش نسخه‌های خطی در حال حاضر به دو بخش تقسیم شده است: بخش شرقی، نسخه‌های خطی این بخش بر اساس زبان نوشتاری نسخ سازماندهی شده‌اند. و بخش غربی که مشتمل بر ۲۴۰۰۰۰ جلد نسخه خطی و گلچینی از متون اطلاعاتی از قرن پنجم میلادی تا زمان حاضر است. عمده منابع تشکیل دهنده این مجموعه عبارتند از: مجموعه‌های یونانی (۵۰۰۰ نسخه)، لاتین (۲۲۰۰۰ نسخه) و فرانسوی (۶۰۰۰۰ نسخه)، به انضمام تعدادی نسخه به زبان‌های جدید، مجموعه‌های اختصاصی دوره‌های تبارشناسی و مجموعه‌های فراماسون. دوره‌های سنگین و مجلد نسخه‌های تذهیب شده (حدود ۱۰۰۰۰ نسخه) و جلد‌های هزار ساله از قرن ۹ میلادی تا زمان حاضر، نسخه‌های متون موسیقی بسیار نفیس، نقشه‌های جغرافیایی و اطلس‌های قرون وسطی، و نیز اطلس مشهور کاتلان^۳ متعلق به سال ۱۳۷۵ م. که برخی از منابع این بخش را تشکیل می‌دهند. بخش نسخ خطی شرقی به وجود تعدادی از منابع مباحثات می‌کند که مربوط به تمدن مصر قدیم، خاور نزدیک، آفریقا، آسیا، اقیانوسیه و آمریکا (قبل از کشف آن توسط کریستف کلمب) که پیش از چهار هزار سال را پوشش می‌دهد. با چنین تنوعی در اقلیم‌ها و زبان‌ها، ۳۰۰۰۰ نسخه خطی در نزدیک به ۵۰ بخش بر اساس زبان رده‌بندی شده‌اند. بزرگترین مجموعه‌ها عبارتند از: عربی (۷۲۶۱ نسخه)، چینی (۳۱۰۰ نسخه)، تبتی (۳۱۰۰ نسخه)، ایرانی (۲۶۰۰ نسخه) و ترکی (۲۰۰۰ نسخه). مجموعه نسخه‌های خطی با مجموعه‌ای حدود ۱۰۰۰۰ نوشته روی چوب متعلق به خاور دور و ۶۰۰۰ مهر یا نقش‌هایی از کتیبه‌های سنگی کامل شده است.

بنای تاریخی و با عظمت خیابان ریشولیو، سیصد سال است که به مکانی برای مجموعه‌های خارق‌العاده‌ای چون نسخه‌های خطی، متنهای موسیقایی، نقشه‌ها، کتاب‌های چاپ سنگی، عکس‌ها، سکه‌ها، مدال‌ها و اشیاء عتیقه تبدیل شده است. به جز این مجموعه‌ها بخشی نیز به هنرهای نمایشی اختصاص یافته است. سایر مجموعه‌ها در کتابخانه ارسال^۴ و کتابخانه - موزه اپرای پاریس جای گرفته است. تمامی این مجموعه‌ها به بخش «مجموعه‌های ویژه» تعلق دارد - بخش نسبتاً جدیدی در چارچوب کتابخانه ملی فرانسه - این بخش در ژانویه ۱۹۹۴ برای هماهنگی و پیگیری رهنمودهای ارایه شده برای هر هفت بخش به وجود آمده است. برنامه‌ای نیز برای تقسیم‌بندی مجدد و بازسازی این بخش‌ها در فضای خالی که با انتقال مجموعه کتابها و نشریات به محل تولی‌اک ایجاد شده بود، طراحی شد. مجموعه‌های ویژه منابعی هستند که مطالب آنها نه به طور جامع مانند کتاب خوانده می‌شوند و نه همیشه در کتابخانه‌های عمومی در دسترس هستند. قدرت، تنوع و دامنه این مجموعه گواهی است بر این مطلب که قوانین نه تنها به جمع‌آوری و نگهداری نوشته‌های ملی و میراث تصویری کشور فرانسه، بلکه خیلی پیش از این به جمع‌آوری و نگهداری منابع فرهنگی سایر کشورها و سرزمین‌های دور نیز توجه داشته است.

■ نوشته: الکس شوالیه
(سرپرست مجموعه‌های ویژه کتابخانه ملی فرانسه)

● ترجمه:

فرزانه طاهری قندهاری

در بخش نسخه‌های

خطی شرقی، ۳۰۰۰۰ نسخه خطی

به زبان‌هایی نزدیک به

۵۰ زبان گوناگون وجود دارد که مهمترین

آنها عبارتند از:

۷۲۶۱ نسخه عربی، ۲۶۰۰ نسخه

ایرانی، ۲۰۰۰ نسخه ترکی و ۱۰۰۰۰

نوشته روی چوب متعلق به

خاور دور.

با اشاعه قانون حق مؤلف برای تصاویر گراووری در ۱۶۴۲ م. و خرید مجموعه پدر میشل دومارول^۵ (۱۳۰۰۰۰ منبع) در سال ۱۶۶۷ م. مجموعه‌های سلطنتی صحنه‌های گراووری و چاپ سنگی به ناگاه در قرن ۱۷ میلادی افزایش یافت. تالار متون چاپ سنگی مشتمل بر دو نوع منبع بود: آثار هنری و منابع مستند در حوزه تاریخ، نقشه‌برداری، نقاشی‌های چهره، لباس‌ها و عمدتاً نمایش‌های سنتی. انواع تولیدات تصویری چاپ شده فرانسوی از قبیل چاپ‌های سنگی، پوسترها، کارت‌های بازی، و... و همچنین تصاویر گراووری از سایر کشورهای اروپایی، ژاپن کهن، در مجموعه‌های چینی در این بخش به نمایش گذارده شده است. طبعاً بهترین مکان به هنرمندان طراح اختصاص یافته است. از جمله گنجینه‌هایی که باید به آن اشاره کرد. ۹ طرح دور ۶، هزار اثر از هنرمندان متأخر ایتالیایی، طرح‌های ژان و فرانسوا کلونه^۷، ۹۰۰ تصویر گراووری از رامبراند^۸، ۸۰۰ اثر از تولولوتوک^۹، کتاب‌های طراحی دکا^{۱۰} و آثاری از بزرگترین هنرمندان قرن ۲۰ میلادی همانند: ماتیس^{۱۱} و پیکاسو^{۱۲}. در مجموع ۱۱ میلیون منبع اطلاعاتی از قرن ۱۵ میلادی تا قرن ۲۰ میلادی در این بخش نگهداری شده است.

اولین عکس‌ها مجدداً بر اساس قانون حق مؤلف در سال ۱۸۵۱ م. به مجموعه‌های دیگر پیوست. امروز کتابخانه از مالکیت بر مجموعه‌های قدیمی عالی به خود می‌بالد که متعلق به: بلانکار - اورارد^{۱۳}، نادار^{۱۴}، آنژ^{۱۵}، ... است. مجموعه عکس‌ها با در اختیار گرفتن آثاری از عکاسان مشهور فرانسوی مانند: شوژز^{۱۶}، دوآنو^{۱۷}، کارتیه برسون^{۱۸} و چند عکاس خارجی توسعه پیدا کرده است. این مجموعه در حال حاضر دارای ۳/۵ میلیون قطعه عکس است.

بخش سکه‌ها، مدال‌ها و اشیاء عتیقه

به لحاظ تاریخی زمانی تالار مدال‌ها موجودیت پیدا کرد که لونی چهاردهم مجموعه خارق‌العاده و نادر عمومی خود، گاستون اورلثان^{۱۹} و پسر خواهر سولی^{۲۰}، هیپولیت دویتون^{۲۱}، را از خود به ارث گذاشت. این مجموعه در سال ۱۶۶۶ م. به کتابخانه سلطنتی ملحق شد. که در اصل از مجموعه سکه‌های عتیقه، مدال‌ها، کتیبه‌ها و آثار فلزی گرانبها تشکیل شده بود. این بخش قبل از اینکه در قرن ۱۸ میلادی علم باستان‌شناسی توسعه پیدا کند با الحاق مجموعه‌ای از عتیقه‌های اهدایی کنت دوکوس^{۲۲} ایجاد گردید. با محرومیت کشیشان از حق انحصاری و دارایشان در سال ۱۷۹۰ م. این بخش امانت‌دار قطعات ارزشمند هنری شد. در قرن‌های ۱۹ و ۲۰ میلادی بخش مدال‌ها و سکه‌ها مجموعه‌ای از سکه‌ها و عتیقه‌های اهدایی (در سال ۱۸۶۲ م) کسانی چون دوک دولون^{۲۳} را به دست آورد. امروزه این مجموعه شامل بیش از ۵۰۰/۰۰۰ مدال است: ۲۰۰/۰۰۰ سکه یونانی و رومی، ۶۰/۰۰۰ سکه فرانسوی به انضمام «فرنس اِشوال» (۱۳۶۰ م.)^{۲۴} - اولین سکه‌ای که بنام «فرانک» ضرب شد - ۵۵/۰۰۰ سکه

شرقی، ۹۰۰۰ مدال حلقوی از آثار هنری دوره رنسانس که از گراوورهای معاصر تولید شده است، ۳۰۰۰۰ سکه عتیقه و غیر پولی، به علاوه مجموعه بی‌نظیری از ۱۰/۰۰۰ قطعه نگین حکاکی شده. در میان اشیاء به نمایش درآمده در چهار تالار - موزه، قطعاتی به چشم می‌خورد که از جنبه هنری بی‌نظیر می‌باشد (گنجینه رومی از بر توویل^{۲۵}، جامی متعلق به کوروش شاه هخامنشی و یک صفحه بازی شطرنج که گفته می‌شد شارلمانی^{۲۶} از آن استفاده می‌کرده است).

بخش نقشه‌ها و طرح‌ها

مجموعه نقشه‌های کتابخانه سلطنتی در سال ۱۸۲۱ م. با مدیریت ادم فرانسوا ژومار^{۲۷} - شامل اطلس‌های بخش کتاب‌های چاپی، طومارها و Portfolios نقشه‌ها که در بخش کتاب‌های چاپ سنگی نگهداری می‌شد - مستقل شدند و بدین ترتیب بخش نقشه‌ها و طرح‌ها ایجاد شد. با واگذاری سه مجموعه عمده به این بخش حجم این مجموعه در قرن ۲۰ میلادی به طور فوق‌العاده‌ای افزایش یافت. این سه مجموعه واگذار شده عبارت بودند از: مجموعه قدیمی متعلق به جغرافی‌دانی به نام دو انویل^{۲۸} (۱۷۸۲-۱۶۹۷ م.) مشتمل بر حدود ۱۰۰۰۰ نقشه که حد فاصل بین قرن‌های ۱۶ و ۱۸ میلادی تهیه شده بودند، این نقشه‌ها در سال ۱۹۲۴ توسط وزارت بنیادهای خارجی به این بخش تحویل داده شدند. مجموعه نقشه‌های دستی از خط ساحلی جهان که در طول سال‌های ۱۸۰۰ م. کشیده شده و متعلق به بخش نقشه‌برداری از آبهای روی زمین نیروی دریایی بود. این مجموعه نیز در سال‌های ۱۹۴۲ و ۱۹۴۷ به کتابخانه ملی واگذار شد. سومین مجموعه متابعی در حوزه جغرافیای اجتماعی به انضمام کتابخانه‌ای از سفرنامه‌های سیاحان متعلق به قرن ۱۹ میلادی بود که در سال ۱۹۴۲ به بخش نقشه‌ها و طرح‌ها منتقل شدند. با توجه به این نکته که تمامی نقشه‌ها، طرح‌ها، اطلس‌ها و کره‌های جغرافیایی موجود با رعایت قانون حق مؤلف به این بخش کتابخانه راه پیدا کرده‌اند، تلاش شده است تا گزیده‌ای از انتشارات خارجی نیز در کنار مجموعه فوق‌الذکر ارائه گردید. در حال حاضر این بخش دارای ۶۰۰/۰۰۰ نقشه دستی و چاپی، ۱۰۰۰۰۰ اطلس و ۸۹۰۰۰ کره جغرافیایی است. در میان قدیمی‌ترین آثار، برخی از نمونه‌های اولیه تصویرهای گراووری اروپایی همانند: دوره نقشه‌های دریانوردی روی پوست، یا راهنمای خط سیر کشتی‌ها و دریانوردی که در قرون وسطی به کار می‌رفته است (قرن‌های ۱۳-۱۸ میلادی) وجود دارد. به علاوه قدیمی‌ترین نمودار دریایی شناخته شده در غرب یعنی نقشه پیزا^{۲۹} (متعلق به اواخر قرن ۱۳ میلادی)، نقشه‌های دیواری و کره‌های جغرافیایی نظیر کره جغرافیایی سبز که به یوهان شونر^{۳۰} منصوب است (نورنبرگ، ۱۵۱۵ میلادی).

بخش موسیقی

این بخش هنگامی که قسمت موسیقی، بخش کتاب‌های چاپی و کتابخانه‌های هنرستان ملی

موسیقی^{۳۱} (که در سال ۱۷۹۵ تأسیس شد) و اپرای پاریس^{۳۲} (که در سال ۱۸۶۶ تأسیس شد) تحت یک مدیریت درآمدند، در سال ۱۹۴۲ ایجاد گردید. این دو مجموعه از سال ۱۹۳۵ به مجموعه کتابخانه ملی ملحق شده بودند. مجموعه‌های کتابخانه ملی و هنرستان ملی هر دو هم تراز و مکمل یکدیگر هستند. اولین مجموعه از ادغام منابع کتابخانه سلطنتی با مجموعه سباستیان دوپروسار^{۳۳} در سال ۱۷۲۵ م. و ۲۸ جلد از دستنویس‌های مارک آنتوان شریپانتیه^{۳۴} در سال ۱۷۲۷ م. و دومی از آثار صادره شده در دوران انقلاب با غنائم فرانسه از ایتالیا در طی جنگ‌های ناپلئون به وجود آمدند. هر دو مجموعه بعدها با تکیه بر قانون واگذاری حق مؤلف، اهدایی‌ها و خرید مجموعه‌های متعلق به خیره‌ترین مردان قرن ۱۹ میلادی همانند: شارل مالرب^{۳۵} و ژانویو تیبو دو شامبور^{۳۶} غنی‌تر شدند. از میان معتبرترین منابع این بخش می‌توان از نسخه‌های خطی دون جووانی^{۳۷} اثر موزارت^{۳۸}، سونات آپوسینونای^{۳۹}، بتهوون^{۴۰} و سمفونی فنتستیک^{۴۱} برلیوز^{۴۲} نام برد. مجموع منابع این دو مجموعه به ۲ میلیون منبع می‌رسد. کتابخانه - موزه اپرای پاریس که در پالۀ ژامیه^{۴۳} مستقر شده است شامل بانک اطلاعاتی عظیمی از منابع (حدود ۲۵۰۰۰۰ منبع) درباره تاریخ اپرا، نمایشنامه‌های کمدی و باله‌هایی از قرن ۱۸ میلادی است.

کتابخانه آرسنال

این کتابخانه در سال ۱۹۳۴ به کتابخانه ملی ملحق شد. و در عمارت مجلی که متعلق به یک درجه دار توپخانه دریایی بود، جای گرفت. این بنا بین سال‌های ۱۶۰۱ م. و ۱۶۰۵ م. برای وزیر مشهور هنری پنجم، سولی ساخته شده بود. کتاب‌ها، نسخه‌های خطی، کتاب‌های چاپ سنگی و نقشه‌های جغرافیایی این مجموعه متعلق به یک صاحب‌نظر قرن ۱۸ میلادی به نام مارکیز دوپالمی^{۴۴} است. کتابخانه آرسنال در ۲۸ آوریل ۱۷۹۸ م. به یک کتابخانه عمومی ملی تبدیل شد. و مجموعه منابع باستیل^{۴۵} را نیز به ارث برد. از قرن ۱۹ میلادی به بعد، به استثنای ارثیه هنری گرگویه که موضوع منابع آن عمدتاً بردگی بود همراه با نوشته‌های ارزشمند تاریخی و کتاب‌های پروسپیر اینفانتین^{۴۶} درباره سنت - سیمون، تمامی آثاری که به مجموعه وارد می‌شدند مربوط به ادبیات فرانسه و منابع ارزشمندی درباره تاریخ تئاتر بود. استمرار در جمع‌آوری این آثار ادبی از سال ۱۹۲۶ به بعد با دریافت نسخه‌ی از کتاب‌های ناشرین که طبق قانون واگذاری حق مؤلف دریافت می‌شدند، تثبیت شد. اما الحاق مجموعه منابع هنرهای نمایشی متعلق به اوگوست روندال^{۴۷} منجر به جدایی منابع ادبی از منابع تئاتری در سال ۱۹۲۵ شد. و سرانجام بخش هنر بازیگری در سال ۱۹۷۶ در این کتابخانه ایجاد گردید.

کتابخانه آرسنال اعتبار خود را به مجموعه‌ای غنی از نسخه‌های خطی مصور، نسخه‌های خطی نو (نسخه‌های خطی افسانه‌های یونان و اساطیر)، مجموعه ژ.ک. هیسمان^{۴۸}، نامه‌های دستنویس نویسندگان (...،) و منابع کلکسیون و جلد‌های معاصر

◀ در بخش آثار نفیس هنرمندان، ۹ طرح از دورر، ۱۰۰۰ اثر از هنرمندان متأخر ایتالیایی، طرح‌های ژان و فرانسوا کلوته، ۹۰۰ تصویر گراووری از رامبراند، ۸۰۰ اثر از تولوز لوترک و آثاری از ماتیس و پیکاسو نگهداری می‌شود.

◀ مجموعه ویژه مدال‌ها و اشیاء عتیقه از مجموعه‌های کم نظیر در کتابخانه ملی فرانسه است که شامل بیش از ۵۰۰۰۰۰ مدال و سکه می‌باشد.

مدیون است. و به مجموعه‌ای مباحث می‌کند که قریب به یک میلیون کتاب، ۱۰۰۰۰۰ جلد کتاب چاپ سنگی، ۱۵۰۰۰ نسخه خطی و ۳۰۰۰ نقشه دارد.

بخش هنرهای نمایشی

در اوایل ژانویه ۱۹۷۶ این بخش به وجود آمد. بخشی که با اهداء منابع کتابخانه تئاتر به دولت توسط اوگوست روتنالد در سال ۱۹۲۰ توسعه یافته بود. این بخش با مجموعه‌ای قریب به ۸۰۰۰۰۰ موضوع کلیه جنبه‌های موضوعی هنرهای نمایشی (از قبیل نمایش - موسیقی، رقص، نمایش بدون کلام، جشنواره‌های عمومی، نمایش‌های عروسکی، لال‌بازی، تماشاخانه، سیرک، سینما) را پوشش می‌دهد و شامل منابع نوشتاری و تصویری است (همانند: کتاب‌های چاپ

سنگی، پوسترها، طرح‌ها، مدل‌ها و عکس‌ها). بالحق مجموعه روتنالد به مجموعه منابع هنرمندان برجسته تئاتری (همانند: گوردون کریگ^{۴۹}، کوپو^{۵۰}، کارتل گروپ^{۵۱}، لوسین و ساشا گیتری^{۵۲})، کارگردان‌های سینما (همانند: ژنه کِلر^{۵۳}، ایل گانس^{۵۴}، ...)، سبک‌های عکاسان، مجموعه‌ی از تئاترهای مختلف (همانند: آمیگیو^{۵۵}، تأثر ملی شایو^{۵۶}، گروه نمایشی رنو-بارو^{۵۷}، ...)، به انضمام نوشته‌های تنظیم شده نمایش‌های رادیویی و تلویزیونی و طرح‌های صحنه و لباس، این بخش نزدیک به ۲/۵ میلیون منبع دارد که در حال حاضر در خیابان ریشولیو مستقر شده است.

اینده مجموعه‌های ویژه

آثار و منابع معتبر موجود در این مجموعه‌ها، هم برای پژوهش‌گرانی که از طریق مراجعه به فهرست‌های چاپ شده تخصصی به این منابع می‌رسند، جمع‌آوری شده است و هم برای پژوهش‌گرانی که از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته در اینترنت به آن دسترسی می‌یابند. با افزایش برگزاری نمایشگاه‌های مختلف در محل خیابان ریشولیو که امکان دسترسی به آن‌ها به خوبی

فراهم شده است، بخش‌هایی همانند: کتاب‌های چاپ سنگی، عکاسی، موسیقی و هنرهای نمایشی به تمامی بر روی متخصصین باز است. با افتتاح کتابخانه تولییاک - میتران، تصمیم بر آن شد که هفت بخش مجموعه‌های ویژه کتابخانه ملی فرانسه در محل خیابان ریشولیو مستقر گردند. حال مجموعه در قضای اضافه که از انتقال مجموعه کتاب‌های چاپی، نشریات و منابع دیداری - شنیداری ایجاد شده بود، مجدداً سازماندهی و ساماندهی شده‌اند. کتابخانه با افزایش فضای نمایشگاه‌ها توانست سیاست‌های افتتاح مجموعه بر روی عموم مردم را دنبال کند. علاوه بر آن، طرح‌هایی برای تأسیس مؤسسه ملی تاریخ هنر و الحاق آن به مجموعه‌های خیابان ریشولیو در دست مطالعه است. قطب آتی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی در حد عالی، تأثیراتی را بر چندین کتابخانه برجسته تخصصی در حوزه تاریخ هنر و ساخت یک مرکز اسناد جامع خواهد گذارد. به دنبال آغاز به کار بخش کتاب‌ها و آثار دیداری - شنیداری در تولییاک، مدیریت بخش مجموعه‌های ویژه خط مشی قاطعی را برای حرکت مستمر و ورود به هزاره بعدی (قرن ۲۱) و ورود به جهان نوین کتابخانه‌های عمومی خواهد داشت.

یادداشت‌ها:

1. Alix Chevallier
2. Arsenal library
3. Charles d'Hozier
4. Catalan Atlas (1375)
5. Abbe' Michel de Marolles
6. DUrer
7. Jean and Francois Clouet
8. Rembrandt
9. Toulouse - Lautrecs
10. Degas
11. Matisse
12. Picasso
13. Blanquart - Evrard
14. Nadar
15. Atget
16. Sougez
17. Doisneau
18. Cartier - Bresson
19. Gaston d'orlean
20. Sully
21. Hippolyte de Bethune
22. Comte de caylus
23. Duc de Luynes
24. Franc a Cheval (1360)
25. Berthouville
26. Charlemane
27. Edme - Francuis Jomard
28. D, Anville
29. Pisa map

30. Johann Schoner
31. National Conservatory of music
32. Paris opera
33. Sebastien de Brossard
34. Marc - Antoine Charpentier
35. Charles Malherbe
36. Genevieve Thibault de chambure
37. Do Giovanni
38. Mozarth
39. Sunata Appassionata
40. Beethoven
41. Symphonie Fantastique
42. Berlioz
43. Palais Gamier
44. Marquis de Paulmy
45. Bastille archives
46. Prosper Enfantin
47. Auguste Rondel
48. J.K. Huysman
49. Gordon Craig
50. Copeau
51. Cartel group
52. Lucien and Sacha Guitry
53. Rene Clair
54. Abel Gance
55. Ambigu
56. theatre national de chaillot
57. Compagnie renoud - Barrault